

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVII. International Law Enforcement Observer XVII

Lippai Zsolt

Dr., PhD, tanársegéd, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Bartus Gábor

doktorandusz, tanársegéd, rendőr őrmagy
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
bartus.gabor@uni-nke.hu

Horváth Bíborka

doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
horvath.biborka@stud.uni-nke.hu

András Hunor Lehel

rendőr százados, sajtóreferens
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Rendőr-főkapitányság
AndrasHL@jasz.police.hu

Lippai Zsolt

A magánbiztonság szerepe a nemi alapú erőszak felszámolásában

Napjaink egyik meghatározó jelentőségű tényezőjévé vált a családon belüli erőszakkal szembeni hatékony fellépés össztársadalmi igénye, különös tekintettel a nők és gyermekek sérelmére elkövetett, esetenként emberéleteket is követelő bűncselekmények kérdésköre. A problémakörben, melyben a rendészeti szervek és a civil szervezetek számtalan különböző intézkedést hajtottak és hajtának végre, ugyanakkor a magánbiztonsági szektort hagyományosan figyelmen kívül hagyják az egyes biztonsági stratégiák megalkotása során.

Sarah Oeschger (University of Pretoria), Reema Nunlall-Hiralal (University of Cape Town) és Francois Steyn (University of Free State) dél-afrikai egyetemi kutatók – kvalitatív, a nemi erkölcs elleni bűncselekményekkel szembeni

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 02. 10. Átdolgozás: 2025. 02. 28.
Elfogadás: 2025. 03. 11.

küzdelem magánbiztonsági szektorban rejlő lehetőségeit vizsgáló – tanulmányukban a magyarországi problématerképpel nagy mértékben egybecsengő eredményeiket jelenítik meg. A dél-afrikai régió piacvezető magánbiztonsági cégeinek vezetőivel készített interjúk tapasztalatait elemezve mutatnak rá az állami rendészeti szervek, civil szervezetek és a magánbiztonsági ipar közötti, együttműködésen alapuló partnerkapcsolat kialakításában rejlő lehetőségekre. Rávilágítva, hogy a magánbiztonsági ágazat akár létfontosságú partner is lehet a családon belüli erőszak elleni küzdelemben. Jelen korunkban ugyanis prioritássá vált annak megalapozott, felelős megválasztása, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítja erőit, és melyeket engedheti át a civil, komplementer rendészeti szereplőknek (magánbiztonsági szolgáltatók, önkormányzati rendészeti szervek, polgárőrség). Ebből következően joggal adódik a kérdés, hogy mely területeken erősíti együttműködését velük, így biztosítva az állami feladatok racionalizálását, a hatékonyabb és költségtakarékosabb szervezeti működést. Írásukkal a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez járulnak hozzá, bizonyítva, hogy a feladatok és elvárások mennyiségi és minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését is szükségessé teszi. A kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, így a megváltozott helyzettel kapcsolatos elméleti és gyakorlati hátteret elemezve adnak érdekes impulzusokat a terület iránt érdeklődő jövőbeni kutatók számára.

A családon belüli erőszak fogalomköre

A családon belül jelen lévő erőszak megvalósulhat a hozzátartozók között, kiegészítve a volt élet-, illetve házastárssal, valamint intézményes ellátás keretében együtt élő személyek között, amely lehet lelki, érzelmi, verbális, fizikai, szexuális, valamint gazdasági nyomás, függés, míg a bántalmazás lehet aktív és passzív magatartás egyaránt. A családon belüli erőszak, a családon belüli kapcsolatokban bekövetkező olyan funkciózavar, amikor a család nem a szeretet, a védelmet nyújtó érzelmi és anyagi közösség, hanem a legdurvább pszichikai, fizikai, szexuális erőszak sok esetben látenszen maradó színtere. Sem az áldozatait, sem pedig az elkövetőit nem rendelkeznek speciális pszichológiai profillal, így szinte lehetetlen előre megmondani, hogy azonos családokban kiből és miért lesz valaki bántalmazó vagy bántalmazott. Az ügyek eredményes vizsgálatát, lezárását pedig nagy mértékben veszélyezteti, hogy a sértett fél sok esetben nem működik együtt a hatósággal, melynek oka lehet félelem, fenyegetettség érzése, anyagi, testi, lelki kiszolgáltatottság, szégyenérzés. Tovább nehezíti a sértett

helyzetét, hogy a bántalmazást vagy más bűncselekményt észlelő szomszédok, rokonok nem szívesen avatkoznak be mások családi életébe és elzárkóznak attól, hogy tanúskodjanak.

Az erőszak megtapasztalása – legyen az egyén annak áldozata vagy szemtanúja – mélyreható és tartós következményekkel járhat mind pszichológiai, mind fizikai szempontból (Troisi & Cesàro, 2021). Fizikai tényezőként gondolva például a közvetlen fizikai hatásokra, sérülésekre, krónikus fájdalomra és a hosszú távú egészségügyi problémákra, míg pszichológiai hatásként az igen összetett problémakörű érzelmi traumákat, önvádat, szorongást, depressziót, a kialakuló alacsony önbecsülést említem (Speranza et al., 2022; Herman, 2015). Az elszenvedett trauma tartósan kihathat a mentális egészségre, befolyásolva az egyén egészséges kapcsolatok kialakítására, a stresszel való megbirkózásra és a mindennapi tevékenységekben való részvételre való képességét. Fontos felismerni, hogy az erőszak megtapasztalása potenciálisan állandósíthatja a bántalmazás körforgását azáltal, hogy az azt elszenvedő egyének felnőtt korukban akár bántalmazókká vagy áldozatokká is válhatnak, ami hozzájárulhat az erőszak jövőbeni elkövetéséhez/elszenvedéséhez (Harrison, 2021). Ez a hatás különösen figyelemre méltó azon gyermekek körében, ahol a fiúk externalizált viselkedést mutathatnak (agresszió, engedetlenség), míg a lányok internalizált magatartást tanúsítanak (szorongás, depresszió). Ezek a különböző viselkedési válaszok potenciálisan növelhetik annak kockázati valószínűségét, hogy a fiúk az életük során erőszakos cselekmények elkövetőivé, amíg a lányoknál annak áldozataivá váljanak (Pingley, 2017).

A dél-afrikai rendőrség által közzétett statisztikai adatok szerint – az egyértelműen jelen lévő látencia mellett – 2021. április és 2022. március között (2022-ben 59,89 millió lakosra vetítve) 41 739 esetben jelentettek nemi erkölcs elleni bűncselekményt (ebből 7798 szexuális erőszakot), ami 14%-os növekedést jelent az előző időszakhoz képest (South African Police Services, 2022). [Megjegyzés: Magyarországon, a Központi Statisztikai Hivatal *Regisztrált sértettek, sértetté válások adatai* alapján (KSH, 2022) 2022-ben 9 689 010 lakosra vetítve 387 szexuális erőszakot, 111 szexuális kényszerítést és 764 kapcsolati erőszakot jelentettek.] Az erőszakos esetek 62%-a az áldozatok lakóhelyén történt, ami arra utal, hogy a nők és a gyermekek számára az egyik legveszélyesebb hely az otthonuk. A jelentésből az is kiderül, hogy a dél-afrikai rendőrök családon belüli erőszakra adott válasza korántsem tekinthető megfelelőnek, érte ez alatt az esetek kezelését segítő oktatások hiányát, a rendőrök áldozatsegítésben tapasztalt felkészületlenségét és a tisztázatlan felelősségi körökkel kapcsolatos értetlenségüket (Kholofelo & Tirivangasi, 2022). A problémakör kezelésével, az áldozatokkal kapcsolatosan oly gyakran tapasztalt érzéketlen bánásmód pedig szintén az esteszámok látenciáját erősíti (Murphy-Oikonen et al., 2022).

A kutatók bizonyítják, hogy a dél-afrikai rendőrség sok esetben nem tud, vagy nem hajlandó segítséget nyújtani a családon belüli erőszak áldozatainak, mivel az esetet két partner vagy szerető közötti magánügynek tekinti (Mathews & Abrahams, 2001). A nem megfelelő rendőrségi válasz adása pedig szintén az alternatív megoldási lehetőségek, a magánbiztonsági szektor által – a kiszolgáltatott csoportok védelme, a családon belüli erőszak megelőzése és kezelése érdekében – adható válaszok lehetőségének fontosságát erősíti.

Nemi erkölcs elleni bűncselekmények Dél-Afrikában

A nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölésével foglalkozó bizottság (Committee on the Elimination of Discrimination against Women [CEDAW], 2022) jelentése mutatott rá arra, hogy aggasztóan magas a Dél-Afrikában elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetszáma (beleértve a nőgyilkosságokat is). A hatóságokhoz beérkező panaszok leggyakoribb típusa az érzelmi és szóbeli bántalmazás (38%), amelyet a fizikai bántalmazás (20%) követ. A 2019-ben készült dél-afrikai demográfiai és egészségügyi felmérés kimutatta, hogy minden negyedik, 18 éves vagy idősebb nő szenvedett már el a partnere által, a sérelmére elkövetett fizikai, szexuális vagy érzelmi erőszakot (CEDAW, 2022). A nemi erőszak nem elszigetelten fordul elő, ugyanis azt az egymással összefüggő egyéni, társadalmi, gazdasági, kulturális és politikai tényezők összetett hálója befolyásolja, amely szisztematikusan hátrányos helyzetbe hozza a nőket (Snodgrass, 2016).

A dél-afrikai, jellemzően patriarchális társadalomban való áldozattá válást erősítő kockázati tényezők közül kiemelik az iskolázatlanságot és a munkanélküliséget, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az áldozatok csak korlátozottan képesek megkérdőjelezni az erőszakot állandósító kapcsolatok hatalmi egyensúlytalanságait fenntartó társadalmi normákat (Cools & Kotsadam, 2017). Az oktatás hiánya az egyéni jogok korlátozott szintű megértéséhez, a rendelkezésre álló erőforrásokkal kapcsolatos korlátozott ismeretekhez és a bántalmazó kapcsolatban való érvényesülés csökkent képességéhez vezethet. A munkanélküliség súlyosbíthatja az elkövetőtől való függőséget, az anyagi korlátok és a gazdasági instabilitástól való félelem megnehezíti az áldozatok számára a bántalmazó helyzetekből való kilépés lehetőségét. A munkanélküliséggel kapcsolatos pénzügyi és pszichológiai stressz (értve az alatt a férfi munkanélküliségét, vagy a nő munkavállalását, ami a partnernek okoz stresszt) szintén hozzájárulhatnak a kapcsolatokon belüli konfliktusok fokozott kockázatához. A pénzügyi instabilitás, a bonyolult családi dinamika, a folyamatos párkapcsolati instabilitás, a kapcsolati

harcok felerősíthetik a kapcsolaton belüli stresszorokat, ami fokozott feszültségekhez vezethet, és potenciálisan bántalmazó viselkedéssé eszkalálódhat. Írásom terjedelmi korlátaira tekintettel csak címszavakban említem meg az alkohol és a kábítószeres fogyasztását, a patriarchális társadalmak „különleges házassági kiváltságait”, a büntető igazságszolgáltatási rendszer elégtelen működését (értsd: érzéketlen, tárgyiasult, elhúzódozó ügyintézés, hosszú várakozási idő, az igazságszolgáltatási rendszerbe vetett hit csökkenése) (Artz, 2011). A családon belüli erőszakra adott elégtelen válaszok közösségi szinten állandósíthatják a hallgatás és a büntetlenség kultúráját, ami még inkább lehetővé teszi a bántalmazó, erőszakos viselkedést. A kapcsolatokon belüli erőszakot normalizáló vagy elnéző kulturális gyakorlatok hozzájárulnak annak elterjedtségéhez. Patriarchális társadalmakban, ahol a férfiak dominanciát gyakorolnak a nők felett, a nők elleni erőszak normalizálódik (Lawson, 2012). Dél-afrikai kontextusban megállapítható, hogy a nemi hierarchia – amelyben a férfiak úgy vélik, hogy joguk van például a már említett „különleges házassági kiváltságokhoz” – hozzájárul a családon belüli erőszakhoz való jog megkérdőjelezhetetlenségéhez (Mshweshwe, 2022).

Magánbiztonság Dél-Afrikában

A Rendészettudományi szaklexikon szerint a „Magánbiztonság a közbiztonság meghatározó jelentőségű alkotóeleme, olyan elérni kívánt ideális, zavartalan állapot, illetve kollektív együttműködésen keresztül létrejövő, immateriális társadalmi termék, amelynek érvényre juttatása a magánbiztonsági és rendészeti szereplők együttműködését kívánja. A magánbiztonság egy olyan, ellenszolgáltatás fejében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi és elősegíti a jogainak teljesebb körű gyakorlását” (Boda, 2019). A magyar megfogalmazás szinte tökéletesen fedi le a 2001. évi 56-os (Act 56 of 2001), a dél-afrikai magánbiztonsági ágazat szabályozásáról szóló törvény (kiegészülve a biztonsági szolgáltatók magatartási kódexével) keretei között működő dél-afrikai magánbiztonsági ágazat tevékenységét is. Azzal együtt, hogy Dél-Afrikában a magánbiztonsági szolgáltató szerződéses feladata a vagyon, a vagyontárgyak és a személyzet jogellenes cselekmények különböző formáitól való védelme, beleértve a vagyon elleni és az erőszakos bűncselekményeket is (Button, 2014). A szolgáltatók szerepe kettős természetű, azok proaktív (járőrözés) és reaktív bűnmegelőzéssel (fizető ügyfelek betöréssirisztására reagálás) egyaránt foglalkoznak (Minnaar, 2004). A magyar viszonyokhoz hasonlóan, a magánbiztonsági szektor korlátozott hatáskörrel rendelkezik

a rendőrséghez képest (például elfoghat egy elkövetőt, de nem tartóztathat le, ugyanis az a rendőrség feladata). Szorosan együttműködnek a közösségekkel és kiemelt súlyú bűnmegelőzési támogatást nyújtanak a rendőrségnek (Wantenaar & Govender, 2023). A bűnözés elleni küzdelem, a bűnmegelőzési tevékenység többféle szervezet között oszlik meg, és a rendőrség kizárólagos hatáskörén túlmutatva számos állami, magán- és önkéntes szervezetet is magában foglal (Matthews, 2002). Egyes állítások szerint a magánbiztonság elsősorban az azt megfizetni képes személyeket, területeket szolgálja (Goodenough, 2007), azonban annak közvetett bűnmegelőzési hatása a szélesebb lakosságra is kiterjeszti előnyeit, beleértve azokat is, akiknek esetleg nincs hozzáférésük a magánszektor által végzett fegyveres reagálási szolgáltatásokhoz.

2022-ben Dél-Afrikában körülbelül 557 703 regisztrált és aktív magánbiztonsági tisztviselő volt, míg a dél-afrikai rendőrség ugyanebben az évben 176 180 főt foglalkoztatott (PsiRA, 2023).¹ A rendőrségnek egyértelmű forráshiányai vannak (például elégtelen számú rendőr és szolgálati gépjármű), ami korlátozza a bűncselekmények, köztük a családon belüli erőszak panaszosaira való reagálást (is) (Molebeleli, 2018). A magánbiztonsági szektorban rendelkezésre álló munkaerő és a rendőrség között fennálló jelentős forráskülönbség azt jelzi, hogy a biztonságipar jó helyzetben van ahhoz, hogy hatékonyabban működjön együtt a rendőrséggel a bűncselekmények, így a családon belüli erőszakos cselekmények elleni küzdelemben (is).

A dél-afrikai kutatásról

A kutatás helyszíne a dél-afrikai Gauteng tartományban található Pretoria East volt, amely Afrikában a bejegyzett biztonsági vállalkozások jelentős koncentrációjáról ismert. A terület nagyszámú, magánbiztonsági szolgáltatást (gyorsreagálás, járőrözés, magánnyomozás, biztonságtechnika telepítése) nyújtó szervezet sokszínű működésének ad otthont. Az ország sok regisztrált – Pretoria East biztonságának alakításában meghatározó jelentőségű szereplővé vált – magánbiztonsági vállalkozásával rendelkező Gauteng tartománya sokrétű kontextust biztosított a biztonságipar, a családon belüli erőszak kezelésében játszott

1 Az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály által biztosított, összesített, 2023. szeptember 1-jei állapotnak megfelelően statisztikai adatok szerint 2023-ban a hazai magánbiztonsági vállalkozások (személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, tervező-szerelő) száma 5431, míg a kiadott személy és vagyonőri igazolványok (személy- és vagyonőr, magánnyomozó, vagyonvédelmi tervező-szerelő, vagyonvédelmi rendszert szerelő) száma 90 938 volt. A rendészeti feladatokat ellátó személyek száma az érvényes szolgálati igazolványaik alapján 10 259 fő volt.

szerepének vizsgálatához (Oeschger et al., 2024). A vizsgálat öt piacvezető cég 12 képviselőjének (valamennyien férfiak voltak, akik a kutatásban önkéntesen és anonim módon, anyagi ellentételezés nélkül, ingyenesen vettek részt) bevonásával zajlott le (megjegyezve, hogy a résztvevők nemi homogenitása korlátozhatja a nézőpontok sokszínűségét, ez tükrözi a biztonságipar jelenlegi összetételét, és rávilágít arra, hogy a jövőbeni kutatásoknak a nemek képviselését átfogóbban kell vizsgálniuk). A három hónaptól 35 éves szolgálati idővel rendelkező, eltérő hierarchiaszinten álló (például telephelyvezető, üzemeltetési vezető, ügyvezető igazgató) résztvevő kiválasztásához célzott és hólabda mintavételi technikákat alkalmaztak.

A kutatás kvalitatív módszert alkalmazott félig strukturált, angol nyelvű interjúkkal, amelyeket egy interjútervre alapoztak. A Pretoria Egyetem Bölcsészettudományi Karának etikai bizottsága által elfogadott interjúterv három alapvető kérdés köré épült:

- a magánbiztonság és a rendőrség közötti partnerség létrehozásának megvalósíthatósága az általuk felügyelt közösségekben/területeken, az ott elkövetett nemi erőszak elleni küzdelem érdekében;
- a magánbiztonság nemi erőszak megelőzésébe való bevonásával kapcsolatos akadályok és kihívások vizsgálata;
- a magánbiztonság számára, a nemi erőszak hatékony kezeléséhez szükséges támogatási mechanizmusok vizsgálata.

A kutatás eredményei egy homogén, kizárólag férfi résztvevőkből álló mintából származnak, ami korlátozhatja a megállapítások szélesebb népességre történő általánosíthatóságát. Ez a homogén csoport mélyreható betekintést nyújt a férfiak által uralt biztonságipar sajátos tapasztalataiba és perspektívaiba, de nem biztos, hogy teljesen objektív képet ad a tapasztalatok, attitűdök vagy viselkedések sokféleségéről, amelyek egy változatosabb mintában jelen lehetnének (abba beleértve a nőket, nem bináris vagy más nemi identitásokat). Az azonosított problémák tehát értékes ismereteket nyújtanak a témáról ezen a speciális demográfiai csoporton belül, azonban óvatosan kell eljárunk, ha az eredményeket más csoportokra kívánjuk alkalmazni.

A kutatás megállapításai

A résztvevők rámutattak, hogy magánbiztonsági cégekhez nagyszámú jelzés, telefonhívás, segélykérés érkezik (naponta legalább két telefonhívás!) családon belüli erőszakos, sok esetben nemi erkölcs elleni bűncselekményekkel

kapcsolatban. A hívások száma hétvégén magasabb, és azok általában a reggeli órákban érkeznek. Általános tapasztalat, hogy az erőszak bármelyik háztartásban előfordulhat, függetlenül az érintett közösség társadalmi-gazdasági helyzetétől, valamint, hogy a bejelentéseket a sértettek/áldozatok jelentős hányada, röviddel annak megtételét követően visszavonja.

A biztonságipar képviselői kiemelték az alacsonyabb társadalmi-gazdasági helyzetű háztartásokból származó egyének potenciálisan nagyobb arányú áldozattá válását, akik a jómódú rétegekhez képest alacsonyabb szintű védelmet tapasztalnak (utalva itt arra, hogy a szegényebb emberek nem képesek megfizetni a magánbiztonsági cégek szolgáltatásait, és az állami rendvédelem is kevesebb figyelmet fordít rájuk). A probléma tehát az, hogy főként a leginkább veszélyeztetett emberek nem tudják megfizetni a saját biztonságuk megeremtését, megőrzését.

Az elégtelen hatásfokú rendőrségi reakciók (a rendőrség nem reagál érdektelenség, vagy a munkaterhelésükkel kapcsolatos forráshiányra hivatkozva a hívásokra) jelentősen erősítik az esetek látenciáját. A rendőrség nem tud/akar kimenni a segélykérés helyszínére; a sértettől/áldozattól azt kéri, menjen be a kapitányságra, és ott személyesen tegyen bejelentést.

Az alkohol- és drogfogyasztás nagy szerepet játszik az ilyen típusú jogellenes cselekmények elkövetésében, az elkövetők legtöbbször alkohol vagy más szerek hatása alatt állnak.

Szinte kezelhetetlené válik a helyzet, ha a szülők vitája nyomán, egymás ellen testi sértésért indítanak eljárást, és mindkettőjüket őrizetbe veszi a rendőrség, a gyermek(ek) pedig egyedül maradnak.

A magánbiztonsági szolgáltató szempontjából a családon belüli erőszak kezelésének egyik legnagyobb problémája, hogy az ilyen esetek kezelésére nem rendelkeznek megfelelő képzéssel, felkészítéssel, illetőleg, hogy hatósági jogkör nem gyakorolhatnak (legálisan, kizárólag a velük szerződésben álló megbízó ingatlanokba léphetnek be, csak az őket megbízó érdekében cselekedhetnek). Ha illegális módon intézkednek (lépnek be egy ingatlanba), az ingatlan tulajdonosa jogi lépéseket tehet ellenük. Amennyiben a vagyonőr(ök) jogellenes cselekményt tapasztalnak, felhívják a rendőri szervet, és annak kiérkezéséig kívülről biztosítják az elkövetés helyszínét; ennek többnyire preventív hatása van, mert az elkövetőt általában visszatartja a jogellenes cselekménye folytatásától.

Megfelelő szintű képzés (konfliktuskezelés, intézkedéstaktika, jogi ismeretek, irányelvek stb.) hiányában a magánszektor képviselői nem rendelkeznek olyan ismeretekkel, készségekkel, amelyek lehetővé tennék az egyes erőszakos helyzetek megnyugtató módú kezelését. Egyes cégek – anyagi lehetőségeik és szakmai igényességük okán – komoly erőforrásokat csoportosítanak át a tisztjeik felkészítésére, ami komoly előnyhöz juttatja őket piaci versenytársaikhoz képest.

Elégtelennek érzik a nemi erőszak megelőzésében, az áldozatok segítésében, a közösségek mobilizálásában, az elfogulatlan válaszadásban és a konfliktus-megoldásban jelenleg meglévő állami szerepvállalást. A magánbiztonsági szektor szerepvállalását az alábbiakban látják reálisan megvalósíthatónak:

- megelőzés (járőrtevékenység, bűncselekmények észlelése, azok folytatásának megakadályozása, elkövető elfogása, rendőrség értesítése, jelzőrendszer működtetése),
- áldozatsegítés (a problémához legközelebb lévén, a hatóságok, segítő, civil szervezetek értesítése, a cselekmények folytatásának megakadályozása, preventív bűnmegelőzés),
- közösségi mozgósítás (közösségimédia-felületek használata, tájékoztatások, figyelemfelhívások, lojális feladatvégrehajtás a közösség(ek) irányába, szélesebb körű reagálás a közösség problémáira, adott esetben a szerződésben nem szereplő cselekményekre is),
- semleges válaszadás (esetek objektív, semleges, pártatlan intézkedésekkel való kezelése),
- konfliktusmegoldás (esetenként már a jelenlét is elegendő, a megfelelő konfliktuskezelési technikák megfelelő alkalmazásával),
- rendőrségi tevékenység célzott módú segítése (problémamegoldásban érintett egyes szereplők jogainak és kötelességeinek pontos meghatározásával, iránymutatások, képzések, végrehajtási protokollok kidolgozásával jelentős állami rendészeti tehermentesítő erőt képviselhetne a magánbiztonsági szektor a családon belüli erőszak kezelésében, megelőzésében).

Befejezés vagy egy új jövő kezdete?

A dél-afrikai kutatók megállapításai alapján a magánbiztonsági szektor munkatársai közvetítő szerepet töltenek be a családon belüli erőszak elleni törekvésekben. A biztonság megeremtésének állami és nem állami szereplői tevékenységének összehangolása, az egyes szerepek újragondolása, a partneri viszony kialakítása fokozhatja a reagálási képességeket és hozzájárulhat a megelőzési stratégiákhoz, valamint támogatást nyújthat a nemi erőszak áldozatainak. A biztonságipar erőforrásai, technológiája és személyzete kiegészítheti a rendőri szervek erőfeszítéseit a nemi erőszakkal kapcsolatos incidensek kezelésében, különösen azokon a területeken, ahol a rendőrségnek erőforráshiánnyal vagy más kihívásokkal kell szembenéznie a közösségek elérésében. A magánbiztonsági szolgáltatók erőforrásai, a nemi erőszak elleni beavatkozásra vonatkozó részletes képzéssel párosulva, hatékony fegyver lehet családon belüli erőszakos, a nemi erkölcs elleni bűncselekmények ellen.

Ugyanakkor ahhoz, hogy a biztonságipar aktívan részt vehessen a nemi erőszakkal kapcsolatos bűncselekmények kezelésében, és hogy biztosítsa a magánszektor felelősségteljes és etikus részvételét az ezzel kapcsolatos kérdésekben, átfogó szakpolitikai iránymutatások kidolgozására és végrehajtására van szükség. Ezeknek az iránymutatásoknak körvonalazniuk kell a biztonságipar szerepét, felelősségét és elvárásait az erőszakos incidensek kezelése során. Az iránymutatásoknak foglalkozniuk kell a magánbiztonsági személyzet képzési követelményeivel is, hogy jobban megértsék a családon belüli erőszak dinamikáját, az áldozatok érzékenységet és a megfelelő reagálási protokollokat. Együttműködési és információmegosztási mechanizmusokat kell létrehozni a magánbiztonsági szektor és a rendőri szervek között, elősegítve az összehangolt és hatékony megközelítést a nemi erőszak kezelésében. Nem felejtkezve meg arról sem, hogy még számos további kutatásra van szükség a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői közötti hatékony együttműködés részleteinek kidolgozása érdekében.

Bartus Gábor

Faji és etnikai egyenlőtlenségek az ítélethozatalban: Mit tudunk, és merre menjünk?

A szerzők a büntető igazságszolgáltatás ítélethozatalában jelenlévő diszkriminációval foglalkoznak Anglia és Wales vonatkozásában, azt elemezve, hogy a fekete és etnikai kisebbségi vádlottakat miért ítélik el szigorúbban, mint a fehéreket. A tanulmány öt fejezetre van osztva. A bevezetés figyelemfelkeltő módon átfogó ismertetést ad a tanulmányban felvetett probléma aktualitására. Külön fejezet ismerteti a kutatási tervet és a kutatás eredményeinek alfejezetekre tagolt bemutatását. A következtetések logikusan tagoltak, kellően áttekinthetővé és olvasmányossá teszik a cikket.

A tanulmányt három szerző írta, egy doktorandusz és a két témavezetője. Ana Veiga a Leeds Egyetem jogi karának doktorandusz hallgatója, doktori kutatásában a faji és etnikai egyenlőtlenségekre fókuszál a gyermekkorú elkövetők vonatkozásában (Veiga et al., 2023). A cikk egyik társszerzője Jose Pina-Sanchez a Leeds Egyetem jogi karának kvantitatív kriminológia professzora, aki a fejlett statisztikai módszerek és innovatív adatforrások alkalmazásával foglalkozik, elsődleges kutatási érdeklődése a büntető igazságszolgáltatás döntéshozatala, különös tekintettel a büntetéskiszabásra, amely tárgykörben

több alkalommal publikált. Mindezen felül kutatást végez az ítélelhozatalban fellelhető etnikai különbségek természetének feltárására az ok-okozati következtetéseken keresztül. Dr. Sam Lewis a Leeds Egyetem jogi karának kriminológiai és büntető igazságszolgáltatási docense, kutatási területéhez tartozik a bűnözés és a büntető igazságszolgáltatás, több publikációjában kifejezetten Anglia és Wales igazságszolgáltatásával foglalkozik.

A bevezetésben a szerzők a büntető igazságszolgáltatáson belül az ítélelhozatalt jelölték meg a legmeghatározóbb folyamatnak. Azon megállapítást, hogy a fekete és etnikai kisebbségi vádlottak szigorúbb ítéletet kapnak a fehér vádlottakhoz képest, alátámasztottnak ítélték meg az Egyesült Államokban készített tanulmányokra hivatkozással, amelyek rávilágítottak a büntetések kiszabásában fennálló egyenlőtlenségekre. Ugyanakkor megjegyezték, hogy ezen egyenlőtlenségek és maga a diszkrimináció tudományos vizsgálata megkérdőjelezhető, erre vonatkozó korábbi kutatások több módszertani problémát is felvetettek. A szerzők álláspontja szerint a módszertanban rejlő bizonytalanság feloldható, a módszertani kérdéseken túlmenően a megfigyelt egyenlőtlenségek mögött álló ok-okozati összefüggéseket kellene azonosítani. Véleményük szerint erre a legalkalmasabb a kvalitatív kutatási módszer, amely módszerrel vizsgálható a közvetett faji és etnikai megkülönböztetés is. A szerzők tényként kezelik, hogy igenis létezik diszkrimináció, ezért vizsgálják annak lehetséges okait és leküzdési lehetőségeit.

A tanulmány átfogóan bemutatja a kutatási tervet, amely alapján tíz interjút készítettek három különböző ügyvédi kamara ügyvédjeivel. A minta kiválasztásánál törekedtek a változatosságra. Férfiak és nők, feketék és fehérek, valamint fiatalok és tapasztaltabb vezető ügyvédek alkották az interjúalanyok csoportját. A strukturált interjúk központi kérdése az volt, hogy az ügyvédek tapasztaltak-e faji vagy etnikai megkülönböztetést a bírák részéről az ítélelhozatal során.

A tanulmány a kutatási eredményeket négy fő csoportra osztotta. Elsőként megállapították, hogy a bíró mérlegelési jogkörébe tartozik az enyhítő és súlyosbító tényezők figyelembevétele. Az interjúk alapján az enyhítés attól függ, hogy a bíró mennyire tud azonosulni és képes szimpatizálni a vádlottakkal. A szerzők kiemelik, hogy a bírói kar 93%-a fehér bőrű, és ez egyenlőtlenségeket eredményezhet az ítélezésben. A szerzők által hivatkozott tanulmány alapján a bírák sokszor nem is voltak tudatában a faji előítéleteiknek. Egy hivatkozott elemzés szerint a rendőrség nagyobb valószínűséggel ad ki sajtóközleményt a fekete elkövetőkről, mint a fehérekről. Mindez azért problematikus, mivel a sajtóközlemények és a közösségi média befolyásolja és alakítja a feketéről alkotott közvéleményt, a társadalom erőszakról és bűnözésről alkotott képét, amely tényezők tudat alatt előítéletességhez vezethetnek a szerzők véleménye alapján.

A második csoportba a büntetések kiszabása során előidézett egyenlőtlenségek okaként a kábítószer-büntetési irányelveket sorolták. A tanulmány az interjúk alapján azon következtetést vonja le, hogy a bírák jobban tudnak azonosulni a hozzájuk hasonló kinézetű (valószínűsíthetően itt a fehér bőrű elkövetőkre utalnak a szerzők) vádlottakkal. Másik aspektusként a szerzők a rendőri ellenőrzés módját is aránytalanul diszkriminatívnak értékelték, ugyanis egy tanulmányra hivatkozva Angliában és Walesben a rendőri ellenőrzések során 6,3-szor gyakrabban állították meg a feketéket kábítószer-birtoklás miatt, mint a fehéreket, annak ellenére, hogy a feketék körében alacsonyabb a kábítószer-fogyasztás.

A harmadik csoportba a közvetett megkülönböztetést sorolták az ítélelhozatalban, amely alapján a fekete bőrű vádlottak nagyobb valószínűséggel kerülnek előzetes letartóztatásba, mivel élethelyzetükből adódóan kevesen vállalnak értük kezességet, továbbá kisebb a lehetőségük óvadék ellenében a szabadlábra kerülésre. Sokan nem rendelkeznek állandó lakcímmel, nincs meg a szükséges szociális háttérük, mivel szegényebb közösségekből származnak. A bírák szemszögéből a biztos lakcím okozta bizonytalanság kevésbé megbízhatónak és a szökés veszélye szempontjából kockázatosabbnak ítéli meg ezen vádlottakat. A szerzők különböző tanulmányokra hivatkozva ok-okozati összefüggésként levonták azon következtetést, hogy a fekete bőrű vádlottak esetében, mivel nagyobb valószínűséggel kerülnek előzetes letartóztatásba, az befolyásolja a szabadságvesztés és a hosszabb büntetés kiszabásának esélyét, azaz az előzetes letartóztatás a börtönbüntetés legnagyobb előidézője.

A negyedik csoportba a bebörtönzés mögöttes okaként az aránytalan rendőri fellépés kritikája és a rasszizmus tartozik, amely alapján a feketéket és etnikai kisebbséghez tartozókat a rendőrök aránytalanul többször állítják meg és ellenőrzik. Statisztikai adatok alapján Angliában és Walesben a feketéket kilencszer nagyobb valószínűséggel állítják meg, mint a fehéreket.

A tanulmány levonja azon következtetést, hogy a feketék és etnikai kisebbséghez tartozó emberek nagyobb valószínűséggel kerülnek börtönbe, és több évet töltenek börtönben pusztán a faji hovatartozásuk miatt. A bíróságokon belüli megkülönböztetés elleni küzdelem egyik lehetséges megoldásának a bírói sokszínűség növelését javasolják a szerzők. Másik javaslatuk, hogy a bírák komolyan vegyék fontolóra a hátrányos helyzetet (munkanélküliség, állandó lakcím hiánya) személyes enyhítő körülményként az ítélelhozatal során.

A tanulmány jó gyakorlatként említi a löfegyverrel és kábítószerrel elkövetett bűncselekmények esetében az emlékeztetők csatolását az ítélezési irányelvekhez. Ebben a dokumentumban emlékeztetik a bírákat arra, hogy a fekete, az ázsiai és más nemzetiségű elkövetők nagyobb arányban kapnak azonnali

szabadságvesztés-büntetést, mint a fehér elkövetők. A szerzők véleménye alapján ezeket az emlékeztetőket valamennyi büntetéskiszabási iránymutatásba be kellene építeni.

A szerzők állapítja szerint a kvalitatív jellegű kutatások, a bírósági megfigyelések, a különböző gyakorlati szakemberekkel készített interjúk alkalmasak rávilágítani az ítélethozatal befolyásoló külső tényezőkre. Véleményem szerint ezen gyakorlat egyoldalú eredményt fog mutatni, ugyanis nem elegendő vádlottakkal és volt elítéltekkel kvalitatív kutatásokat végezni, hanem indokolt interjút készíteni a bírakkal és a rendőrökkel is, ők hogyan látják a helyzetet a teljes kép hiteles ábrázolása érdekében. Nem vagyok benne biztos, hogy az előzetes letartóztatás a börtönbüntetés legnagyobb előidézője, hanem maga a bűncselekmény elkövetése adja meg egyáltalán az előzetes letartóztatás lehetőségét. Ha a folyamatok mögött álló ok-okozati mechanizmusokat vizsgálják, akkor célszerű lett volna kitérni magának a bűncselekmények megelőzésének lehetőségeire, mint az alaprobléma megoldására vonatkozó igényre.

A tanulmány nem vizsgálja azon statisztikai adatok mögött rejlő és kiváltó okokat, hogy a rendőrség miért állítja meg és igazoltatja kilencszer nagyobb valószínűséggel a feketéket, mint a fehéreket, hanem egyszerűen tényként kezeli a rasszizmus meglétét. Megjegyzem a rendőrség kockázatelemzés alapján történő intézkedési kezdeményezése kizárhatja a rasszizmus jelenlétét, ugyanis egy gyanús autó igazoltatása során a rendőrök nem láthatják előre, milyen bőrszínű emberek ülnek az autóban. Véleményem szerint a statisztikai adatokat jelentősen befolyásolhatja az is, hogy milyen városrészen történik a rendőri intézkedés és rendőri jelenlét túlnyomó hányada, ugyanis a feketék által lakott városrészekben eleve nagyobb eséllyel kerülnek igazoltatásra fekete bőrű személyek. A rendőri jelenlét és intézkedés pedig vélelmezhetően azon városrészre van koncentráva, amely terület kockázatosnak értékelhető bűncselekmények elkövetése szempontjából. A szerzők ezen mögöttes okokra nem térnek ki.

Összességében megállapítható, hogy a tanulmány alapos pontossággal összesíti a kutatás eredményeit, a szerzők javasolják az igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberekkel készített interjúk folytatását, a büntetéskiszabási irányelvek megfelelő bírói értelmezését, továbbá a szociális nélkülözést enyhítő tényezőként szerepeltetni az ítélezési iránymutatásokban, és a bírói sokszínűség növelését.

Tendenciák a cannabis legalizálásában: Németország jogszabályi kihívásai

Robin Hoffman cikke áttekinti a jogi és politikai kihívásokat, amelyekkel Németország nézett szembe a cannabis-fogyasztás legalizálásának folyamán. Az utóbbi években Európa számos országa enyhítette a cannabis-fogyasztással kapcsolatos szabályozását, engedélyezve kis mennyiségű termesztését és személyes használatát. Németországban a 2021-es választásokat követően a kormánykoalíció jelentős reformokat tervezett, amelyek célja a cannabis teljes jogi keretbe foglalása, ellenőrzött értékesítési pontokkal, hangsúlyt fektetve a minőségi szabályozásra és a kiskorúak védelmére. Bár az orvosi cannabis már 2017 óta legális, az illegális termesztés és kereskedelem továbbra is büntetendő. A német kezdeményezés nemzetközi jogi kihívásokkal nézett szembe, különösen az ENSZ egyezményekkel kapcsolatban, amelyek tiltják a cannabis nem orvosi célú gyártását és kereskedelmét.

Robin Hofmann (2023) szerint az elmúlt években egyre több európai ország, köztük Luxemburg és Málta, vezette be a cannabis enyhe legalizálását, amely lehetővé teszi a kis mennyiségű növény termesztését személyes használatra és fogyasztásra. Más államok, mint például Svájc és Hollandia, még ennél is tovább menő kezdeményezéseket terveznek, melyek végső célja, hogy legalizálják az egész termelési piacot, a nagyszabású termesztéstől kezdve a rekreációs célú cannabis értékesítéséig. Európán kívül Kanada, Uruguay és számos USA-állam már évek óta legalizálta a cannabiszt.

Németország, amely korábban szigorúan ellenezte a cannabis rekreációs célú használatát, most jelentős változtatásokat tervez az új, 2021-ben megválasztott kormány koalíciós megállapodásának értelmében. Ezek a tervek nem teljesen újak, hiszen a zöld párt már 2015 óta foglalkozik egy hasonló szabályozási törvényjavaslattal. A javaslat részletesen kidolgozott rendelkezéseket tartalmazott a nagyszabású termesztésről, az engedélyezésről, a specializált boltokban történő értékesítésről (beleértve az eladók speciális képzését), a címkézési követelményekről és egy külön cannabis adótörvényről. Ezt a javaslatot azonban a konzervatív többség elutasította, de a 2021-es választások után újra napirendre került.

A cikk alapján Németország drogjogszabályait, mint sok más európai orszagét, az egészségügyi megközelítés és a szigorú végrehajtási politika határozza meg. Németországban 2017 óta orvosi célra is felírható a cannabis, de az illegális termesztés, kereskedelem, birtoklás és terjesztés továbbra is büntetendő. Érdekes, hogy a cannabis fogyasztása önmagában nem számít bűncselekménynek,

ami a legalizálás hívei szerint következetlenségre utal: például legális, ha valaki fűvet szív barátaival, de büntetendő, ha átadja a jointot valakinek.

A német hatóságok pragmatikus és rugalmas megközelítést alkalmaznak a könnyű drogok törvényeinek végrehajtásában, de a legalitás elve kötelezi őket minden bűncselekmény üldözésére. Ez a szigorú jogállami felfogás tükröződik a német jogrendszerben, ahol a rendőrség és az ügyészség köteles eljárni minden tudomásukra jutott bűncselekmény alkalmával, és a mulasztásuk esetén bűnügyi eljárás indulhat ellenük.

A szerző szerint Németország politikája hagyományosan tiszteletben tartja a nemzetközi jogot, ezért nem ignorálhatja a nemzetközi szabályokat. Ehelyett Bolívia példáját követheti, amely 2012-ben kilépett az 1961-es egyezményből, majd egy évvel később visszalépett, hogy a kokalevelek rágását engedélyező fenntartással csatlakozzon. A német kormány most hasonló eljárást tervez a cannabis legalizálására. Noha ez a megközelítés jogilag helyénvalónak tűnik, politikailag kényes, és magas a kockázata annak, hogy más országok ellenezni fogják.

Kanada, Uruguay és az USA államai példát mutattak a globális tiltási rendszer gyengülésére. Németország azonban az európai joghoz is kötődik, amely szorosan összefonódik a nemzetközi joggal. Az 1985-ös Schengeni Egyezmény kimondja, hogy a cannabis illegális, és az eladását, exportját meg kell akadályozni. A Schengeni Egyezmény egy közös nyilatkozata lehetőséget ad arra, hogy a szerződő felek eltérjenek az alapelvektől a kábítószer-függőség megelőzése és kezelése érdekében. A szerző szerint néhány tudós azt állítja, hogy ez lehetőséget adhat a cannabis legalizálására, ha az a függőség megelőzését célozza. Azonban a német tervek elsősorban a fiatalok védelmére és a szennyezett cannabis egészségügyi kockázatainak kezelésére koncentrálnak, nem pedig konkrétan a függőség megelőzésére.

Az EU másik fontos jogi kerete a 2004/757-es kerethatározat, amely az illegális kábítószer-kereskedelem elleni harcot célozza, és hangsúlyozza a tagállamok közötti jogérvényesítési együttműködést. A tagállamok drogpolitikája közötti eltérések bonyolítják az egységes jogérvényesítési megközelítést, és ellentmondanak az egységesítés erőfeszítéseinek. A kerethatározat legnagyobb újítása a 2. cikk 2. bekezdésében található, amely kimondja, hogy a cannabis és más drogok termesztése nem tiltott, ha az saját fogyasztásra történik a nemzeti jogszabályok szerint. Spanyolország volt az első, amely ezt alkalmazta, lehetővé téve a polgároknak a cannabis saját célra történő termesztését. Ezután több országban, például Luxemburgban és Máltán is megjelentek az olyan klubok, amelyek a cannabis személyes használatának fogalmát tágan értelmezték. Azonban a 2. cikk nem engedélyezi a cannabis teljes legalizálását, mivel nem terjed ki a nagyüzemi termesztésre vagy a kereskedelmi célú értékesítésre.

Hofmann írása alapján a német jogalkotás a 2. cikk b) pontjára támaszkodik, amely szerint a tagállamoknak büntetniük kell a szándékos cselekedeteket, ha azokat jogosulatlanul követik el. A „jogosulatlanul” kifejezés jelentése azonban nem egyértelmű, de általában orvosi és tudományos célú termelésre és kereskedelemre vonatkozik. Németország másképp értelmezi ezt a kifejezést, és úgy látja, hogy lehetőséget ad a cannabis teljes legalizálására, mivel a keretdöntés nem korlátozza egyértelműen az orvosi és tudományos célú kivételeket. Ez a jogi értelmezés azon alapul, hogy a korábbi tervezetekben az „engedély nélküli” kifejezést használták, ami a tudományos és orvosi célú használatra utalt. Az, hogy a tanács ezt a „jogra” cserélte, nagyobb mozgásteret biztosít a tagállamoknak. A keretdöntés nem hivatkozik a schengeni megállapodásra, vagy más nemzetközi szerződésekre, csak az 1961-es és 1971-es egyezményekre a kábítószer definíciója kapcsán, ami azt sugallhatja, hogy a nemzetközi kábítószer-ellenőrzési rendszertől függetlenedés felé tett lépésről van szó.

Azonban valószínűtlen, hogy ez a széles értelmezés összhangban van a kerethatározat eredeti szándékával. Egy ilyen értelmezés jelentős változást jelentene az európai drogpolitikában, ami ellentétes lenne az EU drogstratégiájával és a nemzetközi egyezményekkel. Valószínűbb, hogy a vita a keretdöntés szövegének pontatlanságából ered, mivel a 2. cikk 2. bekezdése elméletileg minden drogra vonatkozhatna, ha az személyes használatra történik, ami nem valószínű, hogy az EU jogalkotójának szándéka volt.

Németországban a drogturizmus megakadályozása bonyolult kérdés, amely a rekreációs cannabis legalizálásának nehézségeit tükrözi. Míg Hollandia korlátozza a cannabis értékesítését csak helyi lakosokra, Németországban ez az intézkedés nem alkalmazható, mivel a tervezett legalizálás jogi problémákat vet fel az EU szabadkereskedelmi szabályaival szemben. Németország a cannabis törvényes terméké tenné, ami kizárná a helyi lakosokra korlátozást, és egy zárt belső piacot hozna létre az EU-n belül. Ez a megközelítés jogi és szabályozási akadályokba ütközik, különösen az importkorlátozások és a beltéri termesztés magas környezeti költségei miatt. A német kormány tervei számos jogi és politikai kihívást vetnek fel, és ha sikerrel járnak, példát mutathatnak más EU-tagállamok számára is.

Összefoglalva: az elmúlt években Európában egyre erősödik a cannabis legalizálásának mozgalma, különösen Luxemburg és Málta enyhe lépéseivel, valamint Svájc és Hollandia tudományos kísérleteivel támogatva. Kanada, Uruguay és több amerikai állam már legalizálta a cannabiszt. Németországban a 2021-ben megválasztott kormánykoalíció célul tűzte ki a teljes legalizálást, ellenőrzött boltokkal, a minőség és a kiskorúak védelme érdekében. Bár az orvosi cannabis 2017 óta legális, az illegális termesztés és kereskedelem továbbra is büntetendő. A legalizálás nemzetközi jogi problémákat vet fel, mivel az ENSZ

egyezmények tiltják a nem orvosi célú gyártást és kereskedelmet. Németország az EU jogi keretrendszerét figyelembe véve próbálja a cannabist legalizálni, de tervei számos jogi és szabályozási kihívással szembesülnek.

Hofmann cikkét végiggondolva, a cannabis legalizálása és szabályozása kétségtelenül bonyolult és érzékeny téma, amely jogi, politikai és társadalmi szempontból is kihívásokat jelent. Németország új politikai irányvonalai és tervei megmutathatják, hogyan lehet egyensúlyozni a nemzetközi kötelezettségekkel és a belföldi igényekkel, és példát adhatnak más európai országoknak is a jövőbeli szabályozási döntésekhez.

Összességében úgy gondolom, hogy a cannabis legalizálása esetében a társadalmi egyeztetés, a tudományos kutatások és a gyakorlati tapasztalatok alapján kellene döntéseket hozni. Fontos az egyensúly megteremtése a szabadságjogok és a közösségi érdekek között, hogy fenntartható és hatékony szabályozás szülessen. Személyes véleményem szerint a cannabis legalizálása számos előnnyel járhat, mint például az illegális piac visszaszorítása és a szabályozott minőség biztosítása. Fontos azonban gondosan megtervezett és szigorúan ellenőrzött szabályozási keret kialakítása, hogy védelmet nyújtsunk a kiskorúaknak és minimalizáljuk az egészségügyi kockázatokat. A döntéshozatal során figyelembe kell venni a tudományos kutatások eredményeit és a nemzetközi kötelezettségeket is. A feldolgozott cikk 2023-ban jelent meg, és 2024. április 1-jétől már valóban fogyaszthatnak legálisan cannabist Németországban. Mivel ez a lehetőség csak a közelmúltban nyílt meg, érdemes lenne nyomon követni a liberalizálás társadalmi, politikai és morális hatásait.

András Hunor Lehel

A lakásokban elkövetett vagyon elleni bűncselekmények észlelt valószínűsége és az otthoni biztonsági rendszerek szintjei közötti kapcsolat elemzése

A szerzők az első azerbajdzsáni országos áldozattá válási felmérésben elemezték, hogy az otthoni biztonsági rendszerek kapcsolatban állnak-e a vagyon elleni bűncselekmények elkövetésének valószínűségével, pontosabban, mekkora ezen a területen az áldozattá válás esélye. Az analízis során több szignifikáns összefüggést is kimutattak, azonban a kutatás néhány buktatójáról is számot adtak publikációjukban.

Az otthoni biztonsági rendszerek piaca globális szinten hatalmas iparág. Több kutató is rámutatott arra, hogy rohamosan növekszik az igény a biztonsági

rendszerek telepítésére, mint például térfigyelő kamerák, biztonsági bejáratok, kerítések vagy éppen a zárt közösségi terek kialakítása. Az aktuális szakirodalomban többen vizsgálják a lakókörnyezet és a bűnözéstől való félelem közötti kapcsolatot, vagy éppen a földrajzi elhelyezkedés fontosságát, illetve a térfigyelő kamerák jelenlétét, illetőleg a közösségeken belüli biztonságérzetet. Jóval kevesebb tanulmány foglalkozik az otthoni biztonsági rendszerek és az áldozattá válás észlelt valószínűsége (angolul *perceived probability of victimization*, PPV) közötti összefüggésekkel. A bűnmegelőzéssel foglalkozó tanulmányok, kutatások többnyire a bűnmegelőzési technikákra és az áldozattá válásra gyakorolt hatására, és nem a vagyonesztés típusú áldozattá válás észlelt valószínűségére koncentrálnak.

A szerzők által készített kutatás és tanulmány kísérletet tett annak feltárására, hogy van-e összefüggés a lakásbiztonsági rendszerek szintje és a lakosok által érzékelt vagyon elleni bűncselekmény elszennvedésének kockázata között. Az elemzés a háztartások széles körére kiterjedő országos mintából származó adatokra támaszkodott.

Az áldozattá válás észlelt valószínűsége és a bűnözéstől való félelem

A bűnmegelőzéssel foglalkozó külföldi szakirodalom szerint különbséget kell tenni a bűncselekménytől való félelem és az áldozattá válás kockázata között. A szerzők jelen elemzése a kockázatra összpontosít, azonban érdemes figyelmet fordítani más kutatók megállapításaira, amelyek a bűnözési félelem természetét elemzik. Egyes kutatók pozitív összefüggést állapítottak meg a félelem és az életkor között, míg mások a fiatalabb válaszadók között találtak magasabb szintű bűnözéstől való félelmet. Az egyén iskolázottsága, társadalmi státusza, életkora, rendőrségbe vetett bizalma, vagy a szomszédokkal való kapcsolata szintén összefüggést mutat a bűnözés kiváltotta félelemmel, akárcsak az áldozattá válás észlelt kockázatával. Emellett a környezet is befolyásolja az ember félelemszintjét, mint például a civilizálatlan viselkedés, a rendtelenség, sötétség, ismeretlen környék, vagy ismeretlen személyek megjelenése az utcán.

Otthoni biztonsági rendszerek

Az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb az érdeklődés a fizikai környezet bűnmegelőzési hatásaival kapcsolatban. A szakirodalom kiemeli a környezet fontosságát és az egyének biztonságra gyakorolt hatását. Több kutatás is foglalkozott az

otthoni biztonsági rendszerek és a bűncselekményektől való félelem közötti kapcsolat összefüggéseinek elemzésével. Egyes alap kutatások nem találtak összefüggést a biztonsági rendszerek szintjei és a lakosok biztonságérzete között. Tehát az otthoni biztonsági rendszer állapota nem jelenti feltétlenül azt, hogy az ott lakó nagyobb biztonságban érzi magát. Más kutatók a biztonsági rendszerek telepítésével éppen a veszély előrejelzését mutatták ki, ami már önmagában is félelmet váltott ki az emberekből.

Azerbajdzsáni kutatás

A dél-kaukázusi Azerbajdzsán olajban gazdag, gazdaságilag fejlődő, közepes jövedelmű ország. Az elmúlt három évtizedben mind társadalmi, mind gazdasági szempontból fejlődött. A szerzők több okból is ezt az országot választották kutatásuk terepének. Egyrészt az országot nem vették figyelembe a bűnözéstől való félelemmel vagy a PPV-vel foglalkozó korábbi kriminológiai tanulmányokban (más fejlődő országokat viszont igen). Az 1000 lakosra jutó hivatalosan regisztrált bűncselekmények száma jóval alacsonyabb, mint más, korábban vizsgált országokban. Nem utolsó sorban pedig a szerzők tudomása szerint Azerbajdzsán tekintetében nem áll rendelkezésre információ a bűncselekmény áldozatává válás észlelt valószínűségéről.

Az azerbajdzsáni hivatalos statisztikák alapján a vagyon elleni bűncselekmények száma (hatályos büntető törvénykönyvük alapján 14 típus, köztük lopás, betöréses lopás, rablás, csalás stb.) folyamatosan növekedett. Ennek ellenére Azerbajdzsánban az 1000 lakosra jutó összesített bűnözési ráta 2020-ban 2,60 volt. A vagyon elleni bűncselekményeké pedig 0,9. A környező országokat is figyelembe véve ez alacsony szám, hiszen Grúziában 3,58 volt az 1000 lakosra jutó vagyon elleni bűncselekmények száma, Oroszországban pedig 14,86.

Fentiek figyelembevételével a szerzők tanulmánya azt próbálta feltárni, hogy van-e összefüggés a lakásbiztonsági rendszerek szintje és a vagyon elleni bűncselekmények áldozatává válás észlelt valószínűsége között. A tanulmány országosan reprezentatív mintán alapult, amely különböző háttérjellemzőkkel rendelkező háztartásokat fedett le. Ez a tényező azért is fontos, mivel több kutató is megállapította, hogy a városlakók körében nagyobb az áldozattá válás észlelt kockázata, mint a vidéken élők körében.

Két kutatási kérdés vezérelte a szerzőket:

- 1) Milyen a biztonsági szint a lakásban, házban?
- 2) Milyen kapcsolat van az otthoni biztonsági rendszerek és az otthoni vagyonvédelmi áldozattá válás valószínűsége között?

A kutatók elemzésükhöz az Azerbajdzsánban 2020 júliusa és augusztusa között végzett első országos áldozattá válási felmérés adatállományát használták. A mintavételi keretben Azerbajdzsán nyolc gazdasági régiójának minden rendelkezésre álló mobil- és vezetékes telefonszámát használták. A 2022-es statisztikai adatok alapján abszolút számokban, az országban 10 817 100 mobiltelefon-előfizetést, és 1 377 200 háztartásban vezetékes telefont regisztráltak. A tanulmány célcsoportja Azerbajdzsán teljes 18 év feletti lakossága volt. Különböző, többlépcsős klaszteren keresztül a nyolc gazdasági régió belüli véletlenszerűen választották ki az összes városi lakóhelyet és több vidéki várost, hogy biztosítsák mind a városi, mind a vidéki lakosok lefedettségét.

A konkrét felmérést telefonos interjúkon keresztül végezte egy hét fős kérdezőbiztosokból álló csoport. A telefonhívásokat a hét minden napján, 10:00–21:00 óra között hajtották végre, hogy lehetőleg a lakosság minden szegmensét lefedjék.

A kérdőív általános jellegű volt, mely az áldozattá válás és egyéb bűnüldözéssel, valamint igazságszolgáltatással kapcsolatos attitűd mérésére szolgált. Az eredeti kérdőív saját nyelvükön készült, majd azt fordították vissza angol nyelvre. A kérdőívekben különböző kérdések szerepeltek, melyek több függő és független változót tartalmaztak. Az áldozattá válás kérdésköre például így szólt: „*Mennyire valószínű, hogy Ön vagyoni bűncselekmény áldozatává válik?*”. Az otthoni biztonsági rendszer vonatkozásában pedig ezt a kérdést tették fel: „*Milyen, az alábbiakban felsorolt biztonsági intézkedések vannak érvényben a házban, vagy lakásban melyben Ön lakik? 1) kamera, 2) biztonsági örk, 3) riasztórendszer, 4) több ponton záródó ajtók, 5) ablakbiztonsági rácsok.*”

Megjegyzendő, hogy a válaszadók 70%-a egyáltalán nem rendelkezett otthoni biztonsági rendszerrel, így az egyes biztonsági elemek előrejelző képességének elemzése nem tette lehetővé, hogy következtetéseket vonjanak le a PPV alakításában betöltött szerepükről.

Az ellenőrző változók figyelembevételkor a szerzők a kérdőívekből kizárólag a vagyoni elleni bűncselekményekre adott válaszokat vették figyelembe, és azokat vizsgálták. Vizsgálták továbbá a válaszadók rendőrségbe vetett bizalmát, illetve a közösségek problémáit, úgy mint szegénység, munkanélküliség, társadalmi rend hiánya, gyenge társadalmi kötődések stb. A demográfiai adatoknál szintén változó volt az életkor, a háztartás jövedelmi viszonyai, illetve a városi és vidéki lakosok, valamint a házak típusa (lakótelepi lakás, önálló vagy félig önálló lakás kerttel).

Az elkészült leíró statisztikát elemezve megállapították, hogy a mintában szereplők túlnyomó többsége nem létezőnek vagy alacsonynak értékelte az áldozattá válás valószínűségét, továbbá a minta jelentős része nem rendelkezett otthon semmilyen biztonsági intézkedéssel, rendszerrel. A városi lakosok

nagyobb valószínűséggel rendelkeznek magasabb PPV szinttel. Azok a válaszadók, akik három vagy annál több problémára hivatkoztak a kérdőíven, hajlamosabbak voltak nagyobb valószínűségűnek érzékelni az áldozattá válást, mint azok, akik csak kettő vagy annál kevesebb problémát jelöltek meg. A bűnűldöző hatóságokba és a bíróságba vetett alacsonyabb bizalom összefüggött az áldozattá válás nagyobb észlelt valószínűségével, csakúgy, mint a korábban bűncselekmény áldozatává válás is.

A kutatási eredmények alapján azok a háztartások, amelyekben alacsonyabb a vagyon elleni bűncselekmények áldozatává válás észlelt kockázata, olyan otthonban élnek, ahol nincs vagy kevesebb biztonsági intézkedés van. Ezen eredmények kapcsán a szerzők nem állítják, hogy az otthoni biztonsági intézkedések hatástalanok a PPV csökkentésében, mivel a tanulmány és az adatok nem teszik lehetővé az ok-okozati összefüggés megállapítását.

Azok, akik több közösségi szintű problémára hivatkoztak a kérdőívben, nagyobb valószínűséggel rendelkeztek magasabb PPV-vel, mivel az elhanyagolt környezet, a romló épületek elősegítik a bűnözéstől való félelmet. A PPV nem jelzi előre a biztonsági funkciók otthoni jelenlétét vagy éppen annak hiányát, ami eltér a korábbi tanulmányoktól, amelyek a bűnözéstől való félelem és a különböző otthoni védelmi viselkedések közötti kapcsolatot vizsgálták. Így a tanulmány eredményei alapján a szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy a biztonsági funkciók otthoni jelenléte vagy hiánya nem feltétlenül tükrözi a vizsgált személyek PPV-jét, és nem minden vagyon elleni bűncselekmény áldozata telepít biztonsági rendszereket. Ezen megállapítások hatással lehetnek a biztonsági iparágra is. Azerbajdzsánban nagy a gazdasági szakadék a városi és vidéki területek között, így lehetséges, hogy egyes vidéki háztartások forráshiány miatt nem engedhetik meg maguknak az otthoni biztonsági rendszerek telepítését. A másik lehetőség, hogy a vidéki válaszadóknak alacsonyabb a PPV-jük, ezért kevésbé vagy egyáltalán nem látják szükségességét a biztonsági funkcióknak.

Befejezés

A szerzők kiemelik, hogy tanulmányuk hozzájárul a bűnözéstől való félelemmel és PPV-vel kapcsolatos szakirodalom bővítéséhez. Azonban azt is elismerik, hogy kutatásuknak számos korlátja van. Többek között belátják, hogy az elemzés nem képes azonosítani az áldozattá válás észlelt valószínűsége és az otthoni biztonsági rendszerek közötti ok-okozati összefüggést. Másrésről a tanulmány azonosította a lakásbiztonsági intézkedések statisztikai jelentőségét a PPV-vel kapcsolatban, de a meglévő adatok nem teszik lehetővé annak

megállapítását, hogy a bűncselekmény áldozatává válás észlelt valószínűsége befolyásolja-e a lakás biztonsági jellemzőit, vagy éppen fordítva. Az általánosítások elkerülése érdekében további vizsgálatokat lenne szükséges elvégezni. Szintén negatívum a tanulmánnyal kapcsolatban, hogy egy korlátozott földrajzi területen került végrehajtásra. Lehetséges, hogy egy bűnözéstől fertőzöttebb társadalomban egészen más eredmények születnének egy hasonló vizsgálatban. Szintén korlátja volt a felmérésnek, a telefonos interjúzási technika. A kérdőív hiába volt anonim, a telefonszám alapján beazonosíthatók a válaszadók, amelytől való félelem torzított válaszokat produkálhatott. Egy személyes adatgyűjtési módszer a jövőben ezt ki tudná küszöbölni. Bár e tanulmány némi betekintést nyújt az otthoni biztonsági rendszerek és a bűncselekmények áldozatává válás észlelt valószínűsége közötti összefüggésbe, e kapcsolat jobb megértéséhez lényegesen több kutatásra van szükség az adott országban, és külföldön egyaránt.

Felhasznált irodalom

- Artz, L. (2011). Fear of failure? Why victims of domestic violence retract from the criminal justice process. *South African Crime Quarterly*, 37, 3–10. <https://doi.org/10.17159/2413-3108/2011/v0i37a855>
- Boda J. (Szerk.). (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus.
- Button, M. (2014). *State regulation concerning civilian private security services and their contribution to crime prevention and community safety*. United Nations.
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women. (2022). *Inquiry concerning South Africa conducted under Article 8 of the Optional Protocol to the Convention*. United Nations.
- Cools, S., & Kotsadam, A. (2017). Resources and intimate partner violence in sub-Saharan Africa. *World Development*, 95, 211–230. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2017.02.027>
- Goodenough, C. (2007). Joining forces against crime: Potential for the private security industry to become proactive. *South African Crime Quarterly*, 20, 5–12. <https://doi.org/10.17159/2413-3108/2007/v0i20a973>
- Harrison, O. (2021). The long-term effects of domestic violence on children. *Children's Legal Rights Journal*, 41(1), 63–67. <https://lawcommons.luc.edu/clrj/vol41/iss1/7>
- Herman, J. L. (2015). *Trauma and recovery: The aftermath of violence – From domestic abuse to political terror*. Basic Books.
- Hofmann, R. (2023). The ‘total-legalization’ of cannabis in Germany: Legal challenges and the EU free market conundrum. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 31(2), 173–196. <https://doi.org/10.1163/15718174-bja10044>
- Kholofelo, A. R., & Tirivangasi, H. M. (2022). Police capacity building in dealing with domestic violence cases in South Africa: An entry point to women’s access to justice. In E. C. Lu-

- baale & A. Budoo-Scholtz (Eds.), *Violence against women and criminal justice in Africa* (pp. 123–147). Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-030-75949-0_5
- Központi Statisztikai Hivatal. (n.d.). *Regisztrált sértettek, sértetté válások adatai*. https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0005.html
- Lawson, J. (2012). Sociological theories of intimate partner violence. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22(5), 572–590. <https://doi.org/10.1080/10911359.2011.598748>
- Mathews, S., & Abrahams, N. (2001). *Combining stories and numbers: An analysis of the impact of the Domestic Violence Act (No. 116 of 1998) on women*. Gender Advocacy Programme & Medical Research Council.
- Minnaar, A. (2004). Crime prevention, partnership policing and the growth of private security: The South African experience. In G. Meško, M. Pagon & B. Dobovšek (Eds.), *Policing in Central and Eastern Europe – Dilemmas of Contemporary Criminal Justice* (pp. 23–25). Faculty of Criminal Justice, University of Maribor. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/Mesko/207977.pdf>
- Molebeleli, L. B. (2018). *A cooperative government approach to domestic violence: The case of SAPS, Ikageng and the North West Department of Justice and Constitutional Development* (Master's dissertation). North-West University, South Africa.
- Mshweshwe, L. (2020). Understanding domestic violence: Masculinity, culture, traditions. *Heliyon*, 6(10), e05334. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e05334>
- Murphy-Oikonen, J., McQueen, K., Miller, A., Chambers, L. & Hiebert, A. (2022). Unfounded sexual assault: Women's experiences of not being believed by the police. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(11–12), 8916–8940. <https://doi.org/10.1177/0886260520978190>
- Oeschger, S., Nunlall-Hiralal, R. & Steyn, F. (2024). Disrupting gender-based violence: The role of private security. *Community Psychology in Global Perspective*, 10(1/2), 137–156.
- Pingley, T. (2017). *The impact of witnessing domestic violence on children: A systematic review* (Master's dissertation). St. Catherine University, Minnesota.
- Private Security Industry Regulatory Authority. (2023). *Annual performance plan 2023/24*. https://www.psira.co.za/dmdocuments/PSiRA%20-%20Annual%20Performance%20Plan%202023-24%20Final_new.pdf
- Snodgrass, L. (2016). The sins of the father: Gender-based violence in post-apartheid South Africa. *Commonwealth Youth and Development*, 14(2), 57–70. <https://doi.org/10.25159/1727-7140/1798>
- South African Police Services. (2022). Speaking notes developed by Police Minister General Bheki Cele (MP) at the release of the quarter two crime statistics 2022/2023. <https://www.gov.za/news/speeches/minister-general-bheki-cele-quarter-two-crime-statistics-202223-23-nov-2022>
- Speranza, A. M., Farina, B., Bossa, C., Fortunato, A., Vergano, C. M., Palmiero, L., Quintigliano, M., & Liotti, M. (2022). The role of complex trauma and attachment patterns in intimate partner violence. *Frontiers in Psychology*, 12, 769584. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.769584>
- Troisi, G., & Cesàro, A. N. (2021). Post-traumatic affects and intimate partner violence: An interpretative phenomenological analysis. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 9(1), 1–20.

- Veiga, A., Pina-Sánchez, J., & Lewis, S. (2023). Racial and ethnic disparities in sentencing: What do we know, and where should we go? *The Howard Journal of Crime and Justice*, 62(2), 167–182. <https://doi.org/10.1111/hojo.12496>
- Wantenaar, A. A., & Govender, D. (2023). Experiences of community police forum members in liaison with SAPS, private security, and community members regarding community policing. *African Security Review*, 32(4), 458–472. <https://doi.org/10.1080/10246029.2023.2248095>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs., Bartus G., Horváth B., & András H. L. (2025). Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVII. *Belső Szemle*, 73(6), 1303–1326. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i6.pp1303-1326>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Finszter Géza, aki a prof.finszter@gmail.com e-mail címen érhető el.